

JULGUS UNISTADA JA UNEST ÄRGATA

TOOMAS KUTER

„Kevadine ärkamine“. Muusikal kahes vaatuses. Autorid: **Frank Wedekind, Steven Sater ja Duncan Sheik.** Lavastajad: **Anti Kobin ja Taavi Tõnisson.** Kunstnik: **Britt Urbla Keller.** Muusikajuht: **Kaire Vilgats.** Koreograaf: **Olga Privis.** Valguskunstnik: **Priidu Adlas.** Osades: **Getter Meresmaa, Saara Kadak, Anna Põldvee, Kati Ong, Mari Ronimois, Markus Robam, Stig Rästa, Reigo Tamm, Silver Laas, Norman Salumäe, Mihkel Tikerpalu, Liivika Hanstin ja Riho Ros-**

berg. Ansambel **Terminaator** laiendatud koosseisus. Nuku- ja Noorsooteatri esietendus 6. X 2012 Viktoria keskuses.

Saksa kirjaniku Frank Wedekindi 1891. aastal valminud draama oli omal ajal väga skandaalne, kuna enamik käsitletud teemasid kõneles asjadest, mis vaatamata sellele, et nad meie ümber elus eksisteerisid, olid tabud. Seda eriti XIX sajandi väikekodanlikul Saksamaal.

Õpetajad — Riho Rosberg ja Liivika Hanstin.

Melchior – Markus Robam ja
Wendla – Getter Meresmaa.
Stanislav Moškovi fotod

Armastus ja seks on aegade algusest saadik olemas olnud ning olid olemas ka Wedekindi ajal. Kuid Wedekindil jätkus julgust pöimida draamasse ka homoseksuaalsuse, vägivalda, aborti ja enesetapu teema.

Eluliselt lihtne lugu

Lugu, mille Wedekind kirjutas ning mille Duncan Sheik ja Steven Sater nüüdisaegseks popmuusikaliks löid, on ülimalt lihtne, eluline ja mõtlemapanev. Möödunud on üle saja aasta, näiliselt on moraalireeglid suures-

ti muutunud, kuid kui elusse ja olusse põhjalikumalt süüvida, siis polegi muutused sedavõrd suured, kui esmapilgul tundub. Armastuse, seksi, eelkõige aga täiskasvanute mõistmatuse tõttu sooritavad noored inimesed enesetappe tänaselgi päeval.

Me võime muidugi pikalt ja teadlikult rääkida põlvkondadevahelistest konfliktidest, mille olemasolu kuulub elu enese reeglite hulka, kuid tegelikult taanduvad kõik probleemid mõistmise ja mittemõistmise teemale. Frank Wedekindi draama, mis muusikasse valatuna kannab samuti nimetust „Kevadine ärkamine“, on aktuaalne ka tänapäeval.

Loo muusikaline variant esietendus New Yorgi off-Broadwayl 2006. aastal ja Londonis 2009. aastal. Väga edukalt mängiti muusikali Helsingi Linnateatris. Nüüd on lugu Eestimaale jõudnud ning meie erinevate põlvkondade mõttehiiglastele hinnata antud.

On hea, et Eestimaa noored saavad lugu vaadata, eriti hea oleks, kui nad seda koos vanematega vaatama läheksid. Eesti inimene on teiste rahvustega võrreldes üle keskmise intelligentne, mistõttu suudab ta „Kevadise ärkamise“ iva kindlasti üles leida. Need pole suured sõnad, sest Nuku- ja Noorsooteatris lavale toodud lugu aitab oluliselt ja valutult selgitada elu aspekte, millest sageli valehääbist tingituna mööda vaadatakse.

Võibolla mõni noorema põlvkonna intellektuaal, kelle maailmatunnetus tavainimeste omast tunduvalt kõrgemal püsib, ja ärahellitatud teatrifriik peab seda muusikali primitiivseks ja mõttetuks, kuid tegu on liigutava ning sügava looga, mille sisu ja sügavus toimib ka juhul, kui ettekandes eneses mõni asi soovida jätab.

Liikumine ühendatud valgusega

Valdavalt mängivad lavastuses noored, noored aga mõjuvad alati siiralt. Noorusele tavapäraselt omast hingepuhtust ja seda midagi, mille tabamatust pole sõnadesse võimalik vormida, ei saa ära võtta ega muuta. See mõjub, toimib ja kindlustab juba isenesest, et etenduses peituv sõnum ei lähe kaduma ning jõuab inimesteni.

Nõnda oli see ka **Anti Kobini** ja **Taavi Tõnissoni** lavastuse puhul. Materjal on sedavõrd tugev, et toimib iseeneslikult ega vajagi mingit erilist läbilavastamist, muidugi erandiks juhtum, mil materjal soovitakse muuta superkaasaegseks. Õnneks Anti Kobin ja Taavi Tõnisson seda ei teinud. Fakt, et lavastajad polnud kaasaegsusega üle pingutanud, mõjus hästi ning seda enam jättis võimaluse tõdeda, kuivõrd vähe on inimkond edasi arenenud.

Lisaks sõnadele ja nendes peituva-tele mõtetele, mida noored vaatajateni

toovad, on lavastuses palju liikumist, kusjuures peab ütlema, et liikumine ja sellega seonduv moodustab lavastuse parima osa. Koreograaf **Olga Privis** on lihtsate vahenditega saavutanud mõju, kogu etenduse vältel ei koge me mõtetut sebimist ja sahmimist, mida muusikalistes teatritükkides sageli ette tuleb, ega ka virvarri, millest tihtipeale mitte keegi, ka selle looja ise, aru ei saa. Liikumist täiendab varieeruv ja läbimõeldud valgus (valguskunstnik **Priidu Adlas**), mis peidab edukalt ära selle, mida publikul pole vaja näha, ning toob omakorda esile publiku jaoks olulise. Seega on liikumine ja valgus loole enesele suurepärane tugi ja raam.

Veel tahaks kindlasti esile tõsta Viktoria keskuse saali kujundust, lavastuse kujundust ja kavalehte (kunstnik **Britt Urbla Keller**). See toimis suurepäraselt ning lõi soodsa pinnase mõttele arenguks.

Ilse — Saara Kadak ja Martha — Kati Ong.

Purunenud saatused ja elamata elud

Kõige tähtsamad on osatäitjad, kes etendust kandma peavad ning saalis oleva, valdavalt noorepoolse publiku mõtlema sunnivad. Kuigi noorte inimeste ettevõtmisi on alati hea jälgida, on teater ennekõike teater ja teatris kehtivad reeglid ning toimib eesmärk, mille nimel teatrit üldse tehakse. Ning eksisteerivad ka teatud kvaliteedinõuded, millele võib muidugi läheneda nii ja naa.

Muusikaliselt ja lavaliselt on kõige professionaalsemad osatäitjad **Saara Kadak** (Ilse) ja **Stig Rästa** (Moritz). Nende puhul pääseb mõjule rikkumata loomulikkus, milles puudub teatraalsus ning mis tänu sellele ka toimib ning vaatajale meeldiva mulje jätab. Saara Kadaka puhul on eelkõige tugevad tema esitatud muusikalised numbrid ning muusikalises mõttes on ta eten-duse tugevaim artist.

Mingist kontekstist lähtudes on just Ilse ja Moritz lavastuse olulisimad tegelased, kelle sõnadesse on autor pannud selle allteksti, mida ta pole soovinud välja öelda. Ilse ja Moritza liin on lavastuses sama oluline nagu loo peategelaste Melchiori (**Margus Robam**) ja Wendla (**Getter Meresmaa**) oma. Tegelastele omase natuuri kandsid välja ka Markus Robam ja Getter Meresmaa, nende armastustseengi oli ehe ja erootikast tulvil.

Paraku peavad kolm neist neljast, keda nimetasin, sellest maailmast lah-kuma enne, kui nad elu parimat poolt üldse näha saavad, ja seda mitte enese tahtel, vaid täiskasvanute tõttu, kelle jaoks on olemas ainult kunstlikult loodud reeglid ja tavad, millest nad samas ise saladuskatte all kindlalt ja pidevalt üle astuvad. Ent kolmele noorele inimesele maksab see elu.

Lavastuse valusad teemad ning materjali sügava, tõsise ja elulise sisu töid üle keskmise hästi välja kõik näitlejad.

Autori tahtel on kõige enam seksuaalsust ning kõike seda, mida vanemad noorte eest varjasid, Melchiori ja Wendla loos. Armastus on inimese elus loomulik nähtus, niisama loomulik nagu söömine, magamine, hingamine. Võib ju oletada, et võltstabud eksisteerisid vaid pimedal keskajal või siis Wedekindi aegadel, kuid paraku pole see nõnda, võltshäbi ja võltsmoraal on olemas ka tänapäeval, nii mõneski mõttes varjataval kujul, tegelikult aga sama tugevasti nagu ajal, mil toimub näidendi tegevus.

Melchiori ja Wendla armastus on puhas ja puhas on ka nende esimene füüsiline ühinemine, mis muudab armastuse täiuslikuks. Sellele järgneb elu loomulik tulemus, Wendlale sünnib Melchiorilt laps, õigemini see laps ei sünni, Wendla vaid rasestub ning seejärel on ta täiskasvanud inimeste tahtel sunnitud loobuma algul lapsest ja hiljem ka iseenese elust.

Etenduse lõppedes on laval mitu laipa. Täiskasvanute mõistmatuse, suutmatuse, egoismi ning variserlikkuse tõttu on oma veel elamata elust sunnitud loobuma mitu noort inimest. Siinkohal tekib vaikushetk ka täna-sel päeval!

Hormoonid ja homoerootika

Etendus algab sellega, et Wendla tahab oma ema, proua Bergmani käest teada saada, mis on armastus ja kuidas lapsed siia maailma sünnivad, kuid proua Bergmanil puudub julgus seda tütrele selgitada. Küsimus jääbki õhku rippuma. Hormoonid aga möllavad ja nõuavad oma, seda nii eeskujulikus Melchioris kui ka pedagoogide valu-

Moritz — Stig Rästa ja Melchior — Markus Robam.
Siim Vahuri fotod

lapses Moritzas. Poisid teavad oma nooruslikus mehelikkuses juba päris palju ning vähemasti saab Melchior enne, kui siit ilmast lahkub, ihulikku armastust tunda, mis Moritzal kogemata jääb.

Wedekind on draamasse põiminud ka homoseksuaalsuse teema, mida maailmas on erinevatel aegadel küll patuks, küll looja eriliseks õnnistuseks peetud. Loomulikku lähenemist sellele elu tahule, mis loomariigis alati olemas on olnud, kohtab harva. Võibolla tänapäeva ühiskonnas pole *gay*-teema nii põlu all kui üle-eelmise sajandi lõpul, kuid homofobie jagub meiegi päevil ning ega lapsevanemad oma võsukele sellel teemal eriti harida ei taha, tehes siinkohal taas vea. Looduse vastu ei saa ning see, kes on sündinud meheks, kellele meeldib olla seksuaalvahekorras meestega, jääb selliseks meheks elu lõpuni ning mida varem ta seda enese-

le tunnistab ja oma eripärast aru saab, seda parem. Vähemasti on tal lootus elu selle päikese all õnnelikuna elada ning mitte sooritada elu suurimat rumalust, milleks on enesepettus.

Homoteema toovad etendusse Hanschen (**Mihkel Tikerpalu**) ja Ernst (**Norman Salumäe**). Paraku on materjal siinkohal noortest üle, mistõttu nad ka ise oma tunnete laviini ja metsalagendikul teineteise embusse langemist kuigi tõsiselt ei võta. Mõlemat noort ajab nende esitatav muigama, mistõttu muigab ka saal, kuigi seda ei tohiks olla. Homoseksuaalsuses pole midagi kurba ega naljakat, vaid see on üks osa elust enesest.

Alati ühesugused täiskasvanud

Mõni sõna ka etenduses olulisel kohal olevatest täiskasvanutest, keda kehastavad **Liivika Hanstin** ja **Riho Rosenberg**. Väliste vahenditega tagati nende

lavaletoodud tegelaste erinevus. Liivika Hanstini puhul oli proua Bergmanni, proua Gabori, proua Beseli, preili Knuppeldicki ja preili Grossebustenhalteri ning Riho Rosbergi puhul härra Gabori, härra Stiefeli, härra Rilow', härra Neumanni, härra Sonnenstichi, direktor Knochenbruchi, pastor Kaulbachi, doktor von Brausepulveri ja Schmidt'i erinevus saavutatud tõepoolest vaid väliste vahenditega ning ega tegelased laias laastus üksteisest eriti ei erinenud, mis aga polnud paha, sest ka see näitas selgesti (ning võibolla oli isegi taotluslik!), et vaatamata kõigele on enamik täiskasvanud inimesi ühesugused ja et valdavalt on nende tunded, noortest hoolimine ja nende mõistmine tendentslik. Kõnealusest kontekstist lähtudes õigustas see ennast.

Muusika ja tekst

Kõige nõrgemaks lüliks lavastuses on muusika ja teksti välja kandmine. Kes teab, võibolla jäi proove liiga väheks, kuid tekstiga oleksid pidanud peaaegu kõik osatäitjad, välja arvatud Ilse ja Moritz, tunduvalt rohkem tööd tegema. Või siis peaks midagi ette võtma helivõimendusega. Paljud sõnad läksid kaotsi ning paljudest fraasidest ei saanud lõpuni aru, mis aga tähendab, et nii mõnegi saalis viibija jaoks võis kaduma minna ka osa etenduse sisust. Ka muusikalistes numbrites polnud tekst alati arusaadav ning seega on kõikidel näitlejatel võimalik veel tööd teha. Seevastu ansambel tuli oma ülesandega kenasti toime ning oli laval sooleerivate lauljate suhtes üllatavalt tundlik.

Kuna muusika moodustab lavastusest üsna suure osa, siis peaks sellele rohkem tähelepanu pöörama, seda eriti noorte puhul.

Kui Helsingi Linnateatris tekitas etendus „Kevadine ärkamine“ saalis suisa verd tarretama paneva vaikuse, siis meil seda veel ei teki, see aga ei tähenda, et lavastus oleks halb. Lihtsalt alati on võimalik teha kõike veelgi paremini.

Iseenda ja maailmaga rahul

Lapsevanematel tasuks muusikal võimalusel ära vaadata. Noored tulevad seda niigi vaatama, sest noortele on ta mõeldud ning noorte iseolemise julgusele annab tükk kindlasti tuge, samuti julgusele unistada ja unistused teoks teha.

Elus on nõnda, et mida avatumad ja sirgjoonelisemad me oleme, seda vähem on meil neid tagasilööke, mis tekitab arusaamatusest ja teadmatusest. Sama on noorte seksuaalsusega ning vanemate suhtumisega sellesse. Mida varem sellest teatakse, seda vähem on võimalusi eksimiseks ja valede valikutegemiseks. Kes meist ei sooviks, et meie lähedased inimesed oleksid õnnelikud, rõõmsad, iseenda ja maailmaga rahul. Selleks võib igaüks oma panuse anda.

Hea, et lavastuses puudusid tühjad efektitsemised, mille poolest tänapäevane teater üsna rikas. See jättis ruumi tekstile ning ka sellele, mis teksti vahel õhus ja nii mõneski mõttes tekstist isegi tähtsam.

Seega võib öelda, et Nuku- ja Noorsooteatri muusikal „Kevadine ärkamine“ on tõepoolest kevadine ärkamine, ja seda mitte ainult noortele. Ja ärgates on hea tunda, et sinu unistused pole kadunud, vaid nii mõnigi nendest teoks saanud.